

Отримано: 22 лютого 2024 р.

Прорецензовано: 11 березня 2024 р.

Прийнято до друку: 16 березня 2024 р.

e-mail: natalia.lutai@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4687-3096>

e-mail: besarabtp73@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/000-0002-3667-3886>

DOI: 10.25264/2519-2558-2024-21(89)-212-215

Лутай Н. В., Бесараб Т. П. Технологія в навчанні мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2024. Вип. 21(89). С. 212–215.

УДК: 81'42

Лутай Наталія Вікторівна,
старша викладачка кафедри іноземних мов,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Бесараб Тетяна Петрівна,
кандидатка філол. наук, доцентка, старша викладачка кафедри іноземних мов,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Харків

ТЕХНОЛОГІЯ В НАВЧАННІ МОВИ

Сьогодні сучасні комп'ютерні інформаційні технології, а також комп'ютерна грамотність є невід'ємною частиною навчання в університеті. Тож у цій статті аналізуються проблеми, пов'язані з процесом цифрової трансформації освіти, яка спричинила певні зміни у вимогах до професійної компетентності вчителів. Більшість вчителів вважають комп'ютерні технології корисним інструментом для впровадження нових підходів і методів у процес викладання англійської мови, що робить заняття більш ефективними та стимулюючими. Серед характеристик сучасної цифрової освіти варто відзначити деякі, наприклад: персоналізоване та диференційоване навчання; різноманітна проектно-дослідна діяльність у цифровому форматі; можливість розширювати знання учнів шляхом постійного самооцінювання, використання інформаційно-освітніх ресурсів як педагогічного засобу навчання тощо. Стаття присвячена зміні ролі, яку виконує вчитель у класі, оскільки він має стати орієнтиром для учнів у навчанні в інформаційному просторі. Більше того, вони мають заохочувати своїх учнів до пізнавальної та дослідницької діяльності, працювати в команді тощо. Значення та зміст освітніх технологій у цифровій освіті також поступово трансформуються, оскільки у навчальному процесі стало можливим використовувати хмарні технології, соціальні мережі, електронні освітні платформи, системи дистанційного навчання.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, кооперативне навчання, проектний метод, автентичні матеріали, комп'ютерне навчання мови, комп'ютерно-опосередковане спілкування, цифрова грамотність.

Natalia Lutai,
Associate professor,
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»
Tetiana Besarab,
PhD, Associate Professor,
Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

TECHNOLOGY IN LANGUAGE TEACHING

Nowadays modern computer information technologies as well as computer literacy are an integral part of university course. So this article analyzes the problems referred to the process of digital transformation of education which caused in definite changes in requirements concerning teachers' professional competence. Majority of teachers consider computer technology as a useful tool to introduce new approaches and methods in the process of ESL teaching, what makes classes more effective and stimulating. Among characteristics of modern digital education there are some worth mentioning, for instance: personalized and differentiated learning; a variety of design and research activities in digital format; an opportunity to widen students' knowledge through continuous self-assessment, use of information and educational resources as a pedagogical teaching tool, etc. The article focuses on changes of the role teachers perform in the class as they must become a guide for students in the information space. What's more, they are to encourage their students to participate in cognitive and research activities, work in a team and so on. The meaning and content of educational technologies in digital education are also gradually being transformed, since it has become possible to use cloud technologies, social networks, electronic educational platforms, distance learning systems, etc. in the learning process.

Key words: information-communicative technologies, cooperative learning, a project method, authentic materials, computer-assisted language learning, computer mediated communication, digital literacy.

Постановка проблеми. Нині іноземні мови є невід'ємною частиною як професійної освіти, так й повсякденного спілкування. Нові інформаційні технології, такі як інтернет-ресурси, аудіо та відео комплекси, спеціальні мультимедійні освітні та комп'ютерні програми, а також сучасне технічне оснащення дозволяють оптимізувати навчальний процес та активно використовуються у вищих навчальних закладах. Ці технології допомагають створити додаткові можливості для розвитку творчих здібностей студентів, сприяють розвитку їхньої допитливості, а також їхнього інтересу до дослідницької роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багато вчених своїх дослідженнях стверджують, що потенціал використання технологій на заняттях з вивчення іноземної мови величезний, оскільки подібний метод навчання передбачає використання автентичних матеріалів за допомогою технологій та відкриває можливості для спілкування з людьми різних культур, а також сприяє міжкультурній співпраці. (Вах, Chambers, 2006: 475) Слід зазначити, що застосування технологій на заняттях ESL дозволяє ефективніше вирішувати такі завдання: удосконалювати навички читання, монологічного та ді-

логічного мовлення; поповнювати словниковий запас сучасними іноземними словами; розвивати навички говоріння під час обговорення актуальних матеріалів в інтернеті, які становлять інтерес для всіх студентів; формувати стійку мотивацію до вивчення іноземних мов.

Мета. Сьогодні є велика колекція навчальних матеріалів для людей з різним рівнем мовного володіння. Говорячи про переваги подібних інноваційних технологій, слід зазначити, що вони значною мірою допомагають оптимізувати навчальний процес, підвищити мотивацію студентів до вивчення іноземних мов завдяки живому спілкуванню на заняттях, наприклад під час обговорення цікавих проблем, розширити потенціал різноманітних методів навчання та викладання. Глибокі зміни відбулися у методах навчання у відповідь на нові технології протягом багатьох років є *on line/e-learning*. Багато фахівців підкреслюють, що подібне навчання є інноваційною веб-системою, винайденою на основі застосування цифрових технологій та можливістю вибору різних варіантів навчальних ресурсів та матеріалів, метою яких було створення сприятливого, орієнтованого на учнів інтерактивного середовища для навчання. (Slaouti, 2002: 114) Інші вважають, що електронне навчання є концепцією використання комп'ютеризованих систем і допомагає викладачам та учням у процесі навчання, а навчально-методичні матеріали з використанням цих засобів є візуальними, текстовими, анімаційними, відео- або аудіовізуальними зображеннями, так що навчання може відбуватися гнучко у будь-яку годину та в будь-якому місці. (Kern, Warschauer, 2000: 121) При цьому вони підкреслюють, що електронне навчання має певні переваги в порівнянні з традиційними способами навчання в класі, наприклад: що враховують інтереси кожної потреби, доступ до оновленого контенту, відвідування лекції в будь-яку годину, незначний вплив на довкілля і т.д. Таке навчання покращило педагогічну майстерність вчителів, т.я. пропонує різноманітні методичні вправи, актуальні розробки навчальних програм та інструменти вивчення мови, Що стосується вивчення англійської мови та викладання, широке використання технологій та середовища електронного навчання вплинуло на темпи вивчення іншої мови учнями. Наявні розробки та інновації у технології надали нові можливості вивчення мови. Наприклад, поєднання аудіо, візуальних та анімаційних ефектів зробили електронне навчання більш привабливим та ефективним Крім того, вважається, що думка викладачів про корисність технологій на заняття ESL вплинула на їх педагогічні переконання, стратегії, процедури та вибір матеріалів, що застосовуються у процесі навчання. (Cheung, Slavin, 2012: 2001)

Викладання іноземної мови включає чотири аспекти (читання, письмо, аудіювання і говоріння), кожен з яких вимагає певних умінь і навичок. Аудіювання є одним з найважливіших аспектів вивчення мови, тому що ця навичка вимагає від студента фокусувати увагу на вимові мовця, граматичних правилах, словниковому запасі та розумінні одночасно "Аудіювання – це, можливо, найважливіша для вивчення іноземної мови і досить складна когнітивна навичка, оскільки учням доводиться декодувати лінгвістичне введення висхідного процесу при активації низхідного знання, тобто їх контекстуальне та набуте раніше знання культурних конструкцій, ступінь ознайомлення з темою, розуміння дискурсу та прагматичні угоди, щоб побудувати концептуальну основу. Обидва процеси повинні розумно поєднуватися, щоб досягти успішного результату прослуховування, залежно від мети діяльності, контексту події та особливостей слухача" (Vandergrift, 2011: 455).

Сучасні погляди на навчання навичкам аудіювання в основному зосереджені на двох підходах, що доповнюють один одного: один передбачає навчання аудіювання з позиції розвитку інших навичок (аудіювання, дискурс та лінгвістичні навички), а другий фокусується на метакогнітивних знаннях. Перший підхід інтерпретує аудіювання як можливість зосередити увагу учнів на лексиці, морфосинтаксисі та фонологічних різновидах, соціокультурних та прагматичних нормах. Другий розглядає ключовим метакогнітивні стратегії в процесі навчання L2, наприклад: планування, самоконтроль розуміння, оцінка розуміння, виявлення проблем, дискурсу, розробка та формування висновків тощо.

Деякі дослідники стверджують, що новий підхід зміщує акцент з традиційного підходу, тобто отримання правильної відповіді на навчання аудіювання, при цьому вони підкреслюють, що для відточування навичок аудіювання потрібно приділяти більше уваги постійній практиці в аудиторії без оцінювання студентів, що дозволить їм самостійно контролювати розуміння процесів (Warschauer, Meskill. 2000: 64).

З когнітивної точки зору навчання навичкам говоріння вважається досить складним завданням учнів, через те, що у цьому випадку необхідно виконати наступні завдання: досягти точності та швидкості мови, гарної прагмалінгвістичної та комунікативної компетентності, цілеспрямовано поповнювати відповідний словниковий запас (Warschauer, Healey, 1998). Інакше висловлюючись, оволодіння другою мовою передбачає вироблення та інтеграцію низки інших навичок через те, що говоріння дозволяє поглибити знання вивчається за рахунок вдосконалення словникового запасу, вимови, рівня володіння граматикою та ведення дискурсів. Особливу увагу слід приділяти вимові, т.я. у цьому випадку дійсно покращується якість мовлення. Однак, в даний час метою навчання є не так досягнення акценту властивого носіям мови, як чіткості вимови.

Завдяки застосуванню комунікативного підходу, який передбачає використання ретельно розроблених завдань (наприклад, переказ змісту, оповідання, опис тощо), що дозволяє засвоїти більш складні граматичні та лексичні конструкції та сприяє розвитку мовлення на всіх рівнях. Аналогічним чином, акцент змістився на навчання клаузальним граматичним конструкціям як єдиний спосіб надати точні граматичні моделі розмовної мови, а дослідження значного корпусу даних в англійській відіграли ключову роль в аналізі особливостей відмінностей між усним/письмовим та формальним/неформальним дискурсами. Більше того, сучасна педагогіка розмовної мови на L2 значною мірою включає широкий спектр стратегії досягнення ефективного спілкування, ефективно організації дискурсу (тобто розмовні процедури, мовні дії тощо), які допомагають студентам покращити їх прагмалінгвістичні навички.

Говорячи про переваги інтернет-технологій, багато фахівців відзначають той факт, що на відміну від аудиторії, де зазвичай домінують більш активні студенти, комп'ютерний варіант показує кращу сотню мовної активності, т.я. кожен студент має рівні можливості висловитися та попрактикувати навички ведення дискурсів. Це з скороченням контекстуальних і невербальних сигналів, які мають тенденцію перешкоджати участі. Крім того, дослідники відзначають помітне підвищення культурної поінформованості студентів (Yang, Chen, 2007:178).

Слід зазначити, що змінився підхід до традиційного навчання письмовим навичкам. Згідно з останніми дослідженнями педагогіка викладання L2 виступає за інтеграцію навчання граматиці та словниковому запасу в процесі навчання письма,

а також вважає за необхідну умову вивчення жанрових аспектів, т.я. для розвитку навичок читання необхідна взаємодія висхідних та низхідних принципів когнітивної обробки, щоб пов'язати вже існуючі знання учня з новою інформацією. Як і у випадку з вищезгаданими вміннями, у цьому випадку потрібні інші елементи ширших навичок, оскільки учням необхідно ідентифікувати та обробляти слова, їх значення, визначити систему правопису, фонологічні аспекти та значення більших одиниць, таких як речення, тексти тощо.

Деякі автори вважають, що технології також використовувалися в 1970-х і 1980-х роках. Проте сьогодні до поняття «технології» належать: інтернет, персональні комп'ютери, смартфони та інші гаджети, текстові повідомлення, електронна пошта, такі веб-сервіси як Google class, Skype, Teams, Zoom, різні навчальні платформи та технічні інтернет-інструменти (EdApp, Seesaw, Kahoot, Canva, Socrative Mindmeister, Worldwall), GPT chat і т.д., які дозволяють перебуваючи вдома, віртуально спілкуватися, здобувати освіту та працювати. Класифікувати інструменти, які використовуються в даний час для впровадження нових методик викладання L2 можна по-різному, хоча найбільш поширеними є класифікації з точки зору технологій (програмних засобів), що використовуються, або їх функцій у навчанні. з погляду програмних засобів, які у мові викладання. Проте класифікація, запропонована Бостоком вважається найбільш підходящою і адаптованою до процесу викладання L2, і навіть видам вправ і технікам, застосовуваних викладачами іноземних мов, оскільки вона охоплює широкі можливості для використання технологій у навчанні. (Levy, Hubbard, 2005: 143)

Враховуючи виховну функцію технології, засновані на соціокультурних принципах, список інструментів включає: – інформаційні ресурси (World Wide Web, e-books, databases, відео, т.п); – засоби обробки інформації (word processors, concept mappers, etc.); – симуляції (ігри, моделі та віртуальне середовище); – технологічне навчання (замісні репітітори та тестери, навчальні посібники та засоби оцінювання, intranet тощо). Викладачам іноземної мови слід включати вищезазначені інструменти до своєї навчальної програми, щоб створити середовище електронного навчання.

Хоча нині сфера освіти дедалі активніше впроваджує технології, завдяки яким стає легше набувати необхідних навичок через те, що студентам пропонуються різні варіанти видів діяльності для додаткових цікавих і захоплюючих занять, орієнтованих на учнів та їх автономію, що являють собою природне середовище для вивчення та практики іноземної мови, а також дають можливість попрактикуватися в читанні, аудіювання, говорінні та письмі поза власною аудиторією.

Проте, викладання іноземних мов все ще не використовує технології в повному обсязі. На жаль, при підготовці педагогів до використання технологій у мовному навчанні виникає досить багато проблем, тому що найчастіше увага вкцентується на вже існуючих технологіях замість застосування передових, які можуть поліпшити або зробити революцію у викладанні та навчанні. Не варто забувати про численні вимоги до підготовки вчителів іноземної мови, коли використання технологій часто приноситься в жертву. Багато дослідників зазначають, що підготовка, яку отримують педагоги, часто є застарілою, недоречною, невідповідною та неактуальною. У той же час викладачам необхідно вміти правильно оцінювати взаємозв'язок між технологіями та метою навчання, щоб відкинути або проігнорувати ті технологічні досягнення, які можуть бути цікавою, але марною розвагою.

Також необхідно взяти до уваги роль вчителів, перш ніж описувати потенціал використання технологій у L2. Педагоги повинні вміти знаходити інформацію в інтернеті, застосовувати інформаційні технології, мати достатні знання про доступне програмне забезпечення. Завдяки інтернету значно розширилися можливості спілкування англійською мовою як з носіями так і з тими, для кого ця мова є другою. Тому викладачі повинні скористатися цим для покращення оволодіння студентами іноземною мовою (Brandl, 2002:90).

Деякі дослідження з вивчення мови часто розглядають технології як свого роду учасника процесу спілкування і стверджують, що наукові розробки повинні описувати взаємодію між технологіями та учнями. Однак проблема швидше полягає в тому, що в даний час дослідження зосереджені на важливості добре сформульованої навчальної програми, за допомогою якої можна структурувати та спрямовувати розробку системи, що поєднує ефективне застосування технологій та різних підходів до навчання L2. Якщо при цьому технології допоможуть забезпечити міцну теоретичну основу, тоді стане зрозуміло, чи приведе використання таких технологій до нового підходу, замість того, щоб стати інструментом для застосування усталеного підходу.

Перевагами використання інноваційних технологій насамперед є мотивація студентів за рахунок активної участі та взаємодії у процесі живого спілкування. Також слід зазначити великий потенціал різноманітних методів навчання та викладання через те, що у цьому випадку враховуються потреби кожного студента; задоволеність роботою; самовиховання особистості студента через уміння знаходити, отримувати, оцінювати та аналізувати релевантну інформацію; інтенсифікація освітнього процесу, що дозволяє раціонально організувати навчальний процес як в аудиторії, так і в процесі самостійної роботи студентів; професійний розвиток комунікативних навичок Викладачі повинні вивчати та використовувати інструменти в рамках свого професійного розвитку, щоб зробити вивчення мови для своїх студентів реальним і мотивуючим, тому що в цьому випадку студент може дивитися і слухати відео, радіопередачі, демонстрації, діалоги, фільми або мультфільми іноземною мовою. Використання цих інструментів зробить процес вивчення іноземної мови більш цікавим та ефективним (Kenny, Ryan, 2007: 89).

Багато викладачів вищих навчальних закладів вважають, що проектно-орієнтоване навчання, що включає використання автентичних матеріалів із застосуванням технологій, є одним із способів реалізації реальних контекстів. Такі технології мають потенціал, об'єднуючи різних підходів та практики вивчення мови на основі соціальних мереж, оскільки цифрові проекти можуть бути розроблені на основі будь-якого контенту та можуть включати веб-сайти, фільми, блоги, відеоігри, підкасти тощо (Motteram, Slaouti, 2013:56). Це дозволяє учням як практикувати і використовувати мову, а й підвищити міжкультурну комунікативну компетентність. Таке складне поняття відображає здатність людини ефективно розуміти свою роль, роль співрозмовників та роль культури у міжкультурній взаємодії. У сучасних навчальних закладах інтерактивні ігри знайшли широке застосування, оскільки різноманітні ігри допомагають учням продемонструвати їх здібності, розширити та вдосконалити знання та навички. Крім того, навчання в ігровому контексті підвищує готовність студентів брати участь у різних видах діяльності, допомагаючи їм почуватися комфортно та впевнено. З урахуванням того, що такий вид вправ є роботою в групі, ігри також можна розглядати як засіб підвищення залученості та контекстуалізації навчання за допомогою

автентичного та значущого мовного досвіду (Chapelle, 2003: 4-10).

Також було доведено, що ігрові практики підтримують автономію, соціальну активність та мотивацію. Як приклад можна навести двомовну платформу Classcraft, що є командною рольовою онлайн-грою з сучасною графікою та великим освітнім функціоналом, створеною в 2013 році канадськими фахівцями.

На погляд багатьох вчених, навчання L2 повинно обмежуватися лише отриманням словникового запасу, мовної діяльністю, практикою змісту та лінгвістичних структур, але включатиме і соціокультурні аспекти мови. (Kern, Warschauer, 2000: 10) Навчання мови – це багатогранний процес. соціальне та культурне явище, а технологія допомагає покращити соціальну взаємодію, у зв'язку з чим роль викладачів має вирішальне значення, оскільки саме вони мають спрямовувати учнів. Використання технологій важливим чинником у навчанні L2, все ж таки ключовим аспектом педагогічного проектування навчального процесу є педагогі. (Kurz, 2002: 65-72) Хоча інтернет-технології відкривають безліч можливостей для самостійного навчання, проте, слід розуміти, що їх використання не призводить до вивчення мови як такої, оскільки для цього потрібні великі знання новітніх підходів у методиці викладання іноземних мов, планування курсу та розробка стратегії для мотивації студентів. Незважаючи на те, що технологічні інструменти пропонують різноманітні варіанти навчання чотирьом мовним навичкам, все ж таки програма повинна включати різні види діяльності, щоб уникнути надмірного використання цих інструментів.

Висновок. Освітні технології є ефективним застосуванням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій в освітньому процесі, спрямованих на покращення якості та ефективності освіти за рахунок їх впровадження в освітній процес, що дає певні переваги при вивченні іноземної мови. Проте, слід пам'ятати, що якість того, що робиться за допомогою таких інструментів важливіше, ніж сама технологія, тобто використання технології не гарантує досягнення поставленої мети. Подібних проблем легко уникнути, якщо технології поєднуються з відповідними підходами. Щоб забезпечити успішне навчання іноземної мови, програма, в якій використовуються технології, повинна бути змістовною, мати справжній інтерактивний компонент і зрозумілу мету для студентів, які вивчають мову.

Література:

1. Bax, S., A. Chambers. 2006. Making CALL work: Towards normalisation. *System* 34(4): 465–479.
2. Brandl, K (2002) Integrating Internet-Based Reading Materials into the Foreign Language Curriculum: From Teacher-to Student-Centered Approaches. *Language Learning & Technology* 6/3. p. 89-92
3. Chapelle, C.A. 2003. English language learning and technology. Lectures on applied linguistics in the age of information and communication technology. New York: John Benjamins Publishing. p. 4-10
4. Cheung, CK and Slavin, RE (2012) How features of educational technology applications affect student reading outcomes: A meta-analysis. *Educational Research Review* 7/3: 198–215
5. Kenny, D. and K. Ryou (eds.). 2007. Across boundaries international perspectives on translation studies. New castle: Cambridge Scholars Publishing.
6. Kurz, I. 2002. Interpreting training programmes: The benefits of coordination, cooperation, and modern technology. In *Teaching translation and interpreting. Building bridges*, ed. E. Hung. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company
7. Kern, R and Warschauer, M (2000) *Network-based language teaching: concepts and practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Levy, M., and P. Hubbard. 2005. Why call CALL “CALL”? *Computer Assisted Language Learning* 18(3): 143–149.
9. Motteram, G, Slaouti, D and Onat-Stelma, Z (2013) ‘Second language teacher education for CALL: An alignment of theory and practice’, in Thomas, M, Reinders, H and Warschauer, M (2013) *Contemporary Computer-Assisted Language Learning*. UK: Bloomsbury Academic
10. Slaouti, D (2002) The world wide web for academic purposes: old study skills for new? *English for Specific Purposes* 21/2: 105–124
11. Vandergrift, L. 2011. Second language listening: Presage, process, product, and pedagogy. In *Handbook of research in second language teaching and learning*, vol. II, ed. E. Hinkel, 455–471. New York: Routledge
12. Warschauer, M and Healey, D (1998) Computers and language learning: an overview. *Language Teaching* 31/2: 57–71
13. Warshauer, M., and C. Meskill. 2000. Technology and second language learning. In *Handbook of undergraduate second language education*, ed. J. Rosenthal. Mahwah: Lawrence Erlbaum.
14. Yang, S. Ch, and Y.-J. Chen. 2007. Technology-enhanced language learning: A case study. *Computers in Human Behaviour* 23: 860–879.

References:

1. Jarvis, H (2004) Investigating the classroom applications of computers on EFL courses at Higher Education Institutions in UK. *Journal of English for Academic Purposes* 3/2: 111–137.
2. Jarvis, H (2008) Electronic literacy reading skills and the challenges for English for Academic Purposes. *CALL-EJ Online* 10/1. Available online at: <http://callej.org/journal/10-1/jarvis.html>
3. Kessler, G, Bikowski, D and Boggs, J (2012) Collaborative writing among second language learners in academic web-based projects. *Language Learning and Technology* 16/1: 91–109. Available online at: <http://llt.msu.edu/issues/february2012/kesslerbikowskiboggs.pdf>
4. Miller, L, Hafner, CA and Ng Kwai Fun, C (2012) Project-Based Learning in a Technologically Enhanced Learning Environment for Second Language Learners: students' perceptions. *E-Learning and Digital Media* 9/2: 183–195.
5. Stapleton, P (2005a) Using the Web as a Research Source: Implications for L2 Academic Writing. *The Modern Language Journal* 89/2: 177–189. 1.